

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

Controversia VI. De natura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

per quam repeteretur in omnibus partibus spatij in quibus erant partes quantitatis; quibus erat unitum, quod vniuersaliter præstat quantitas cuiusque subiecto, sicuti quælibet alia forma, quæ petit subiectum existens in spatio, in quo ipsa est, quia tamen speciale est quantitatis petere habere partes non penetratas, ideo quando vnitur subiecto habenti partes cum correspondentia secundum vnionem partis subiecti, ad partem quantitatis, sicuti contingit in quantis, quæ agnoscimus existentia, tribuit subiecto petere habere partes extra partes, vt correspondeant partibus ipsius quantitatis, quibus sunt vnitæ.

16 Obiicit. secundo. Forma debet commensurari cum subiecto ex quo educitur: ergo non potest educi forma diuisibilis ex subiecto indiuisibili. In isto manifestè: forma materialis indiuisibilis educitur in opinione Thomistarum, & potest educi in sententia maioris partis totius scholæ ex subiecto diuisibili: ergo sicuti non repugnat ex defectu commensurationis educi in diuisibilem formam ex subiecto diuisibili, ita non repugnat ex de-

fectu huius educi formam diuisibilem ex subiecto indiuisibili, non enim datur maior commensuratio formæ indiuisibilis ad subiectum diuisibile, quàm formæ diuisibilis ad subiectum indiuisibile. Secundo non maior requiritur commensuratio formæ cum subiecto informationis, quàm cum subiecto vnionis: sed indiuisibilitas formæ non impedit commensurationem requisitam, vt informet subiectum diuisibile, vt patet in anima rationali; neque vt educatur ex illo: ergo diuisibilitas formæ non tollet commensurationem requisitam, vt possit educi ex subiecto indiuisibili. Respondeo formam tantum exigere esse in eodem spatio, in quo est subiectum ex quo educitur quod potest habere forma diuisibilis respectu subiecti indiuisibilis, quia subiectum erit repetitum in omnibus partibus spatij in quibus fuerit pars formæ, quæ ex illo educitur, quæcumque autem commensuratio præter hanc superflua erit, vt forma ex subiecto educi possit. Vide quæ dixi num. 13. de præsentia Angeli. Alia argumenta similia fieri possent, quæ ex doctrina tradita facillè quisque soluet.

LIBER SECVNDVS PHYSICORVM.

14 **E**XPLICATA fuit libro primo natura *Totius* secundum se, & secundum illa, quæ intrinsecè includit; opus est in secundo explicare idem totum in ordine ad proprios motus, qui à toto, & à principiis intrinsecis, quæ includit, proueniunt, & in ordine ad causas intrinsecas, ex quibus componitur; & extrinsecis, à quibus dependet.

CONTROVERSIA VI.

De Natura.

15 **N**ATURAM Aristoteles primò in hoc libro contemplatur, vt pote causam motuum in ordine ad quos Totum corporeum in præsentiarum idem Philosophus meditat.

PVNCTVM PRIMVM.

Definitur natura.

1 **N**ON poterimus non aberrare in lato campo, per quem nomen *natura* vagatur, si viam non sternimus distinguentes varias naturæ acceptiones, vt certam nobis sectandam præfigamus.

2 Varias naturæ acceptiones referunt Conimbr. libr. 2. phys. q. 1. art. 1. & ex illis, qui postea de hac re egere, quas omnes breuiter referam. Primò natura sumitur à probis Philosophis, quorum Seneca 4. de officiis, & D. Augustin. lib. 15. de Trinit. c. 1. pro substantia infinita, Deo videlicet Optimo, Maximo, omnium rerum opifice, quem aliqui barbarè vocant naturam naturantem, hoc est creatorem reliquas naturas, quas iidem naturatas, id est, creatas appellabāt. Secundo sumitur natura pro quidditate seu essentia rei. In hoc sensu dicimus Verbum assumpsisse naturam humanam, hoc est, illa, quæ essentialia sunt homini; & in eodem sensu dicimus definitionem explicare naturam rei, videlicet illa, quæ sunt de essentia rei. Nota passim

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

rectè Conimbr. assignasse discrimē inter naturam, & quidditatem, natura enim dicit esse rei in ordine ad se, quidditas verò dicit esse rei in ordine ad definitionem, quæ respondemus interroganti, quid est hoc. Tertiò sumitur natura pro tota collectione rerum naturalium, quo sensu dixit Aristot. 12. Metaph. cap. 7. text. 38. naturam pendere à principio, hoc est, totam hanc mundi machinam dependere à prima causa. Quartò sumitur pro causis naturalibus secundum innatam propensionem, atque virtutem. In hoc sensu dicimus naturam abhorreere superfluum, nihil vanè moliri, vacuum non permittere. Quintò sumitur natura pro temperamento, seu complexione cuiuscumque viuētis ex quatuor qualitatibus resultant. Vltimò sumitur natura pro viuētium generatione, quæ natiuitas seu nascentia appellatur, vnde natura dicitur. Hæc est propria, & genuina huius nominis significatio, & vocis acceptio, quia tamē generatio ab interno principio prouenit, nomen naturæ deriuatum fuit, ad significandum internum principium cuiuscumque generationis, seu motus, & hoc titulo substantia, siue viuens, siue non viuens, quæ est principium motus, natura dicitur, de quo principio in præsentia Aristoteles disserit. Has naturæ acceptiones apud Conimbr. latius reperies loco citato, quibus nec verbum addidi, illorum enim tum eruditio magna, tum materiæ leuitas quidquam addi non permittit.

Naturam secundum propriam acceptionem, quam vltimò retuli definit Aristot. text. 3. *Principium, & causa, vt id moueatur, & quiescat, in quo primò, & perse, & non secundum accidens inest.* In prima definitionis voce offendunt Doctores, quæ in hac definitione superflue videtur, ad quid enim *principium*, & *causa*, ponitur in definitione, si causa conceptus in se formaliter principij conceptum exprimit. Auicenn. cum Burleo, quibus consentit Tolerus dicit per *principium* intelligi formam, per *causam* materiam.

Q. 2 Abs

Abs re omnino, quia inter materiam, & formam, hæc proprius sibi arrogat rationem causæ, quam illa: ergo gratis & contra rationem dicitur per causam non formam, sed specialiter materiam exprimi, & per principium formam. Ingens antiquorum, recentiumque caterua dicit nomen *causa* additum esse ut excluderetur privatio, quæ continebatur in illa voce *principium*. Non damno particulam *causa* positam esse, sed inquiri cur vox *principium* non fuit dempta, quæ in conceptu causæ continebatur. Si enim ego definirem hominem *vivens animal rationale*, et si vox *animal* excluderet plantam inclusam in illa voce *vivens*, vitiosa esset definitio, quia posita voce *animal*, superuacanea erat vox *vivens*, cuius conceptus in conceptu animalis expressè continetur. Res quidem parvi momenti, in qua non temerè dicitur vocem illam penitus superflue; si verò tibi placeat, Philosophum neque minimam voculam prodigisse, dicito definitione tradidisse expresso conceptu principij, & causæ ne aliquis ex imperito vulgo, cui conceptu causæ exploratus non esset, intelligens non in se imbibere conceptum principij censeret naturam non esse principium motus, in ordine ad quem natura dicitur.

4 Circa particulam *quietis* dubitant an importet aliquid positivum, an tantum negativum, videlicet negationem motus. Significare aliquid positivum videlicet permanentiam, seu conservationem termini acquisiti per motum docet optimè Rub. lib. 2. cap. 1. q. 1. n. 8. & Valles. de naturæ principijs, ad hoc caput, quod pulchrè probat ex interno impetu, quem habet corpora ad conservandum terminum quem per motum naturalem acquisierunt, si enim amovere intendas lapidem à loco, ad quem per naturalem motum peruenit, resistentiā experieris: ergo lapis positivè ingendit conservare præsentiam illam, & quiescere in spatio acquisito: ergo est principium positivum non solum motus, sed etiam quietis.

5 Circa particulam *motus & quietis* venit in quæstionem, an copulativè, vel disjunctivè sumenda sit: An videlicet sufficiat ad rationem naturæ esse principium motus, vel quietis, vel requiratur utriusque simul esse principium. P. Fons. Metaph. q. 1. cap. 4. sect. 4. disjunctivè intelligendam esse defendit, ita ut in aliquibus compositi materia, quæ est natura, principium sit motus, in alijs verò quietis. Neque verbum & ita strictè intelligi volunt multi Fonsæ sectatores, ut necessariò coniungat utrumque principium in definito, quod ego sic explicarem. Particula & dicenda est annexere iuxta hanc sententiam rationem definiti in his principijs etiam non coniunctis, non ipsa principia in se ipsis, ita ut faciat hunc sensum, omne id, quod fuerit causa motus est natura. Item omne id, quod fuerit causa quietis est natura, ex qua coniunctione, hæc disjunctio in quam resolvatur, fieri potest, natura est principium quietis vel motus. In hunc sensum explicanda est particula & in illo testimonio Scripturæ apud Ioann. Epist. 1. cap. 2. *Hic est Antichristus qui negat Patrem, & Filium*, hoc est, qui negat Patrem Antichristus est, & qui negat Filium similiter est Antichristus, quæ coniunctiva propositio in hanc disjunctivam resolvitur: qui negat Patrem, vel Filium, est Antichristus.

6 Sentio naturas omnes, quæ de facto dantur causam esse motus, & quietis sumpta particula & coniunctivè, quia omnes habent virtutem acquirendi, si aliquid illarum perderint, ut patet in lapide, qui præsentiam deorsum producit, & eandem conservat, & in eam iam amissam propendet, idem contingit in aqua respectu frigiditatis, & quibuscumque alijs entitatibus respectu suarum passionum. Sentio simul, quod si daretur aliqua substantia, quæ tantum esset principium motus, vel quietis, illam naturam esse dicendam propter rationes dictas, tum etiam quia terminus motus, & ex illo potentia ad motum, vel quietem specie distingui non posset. De mente Aristotelis sentio particulam intelligendam esse collectivè, quia Aristoteles definiit rationem communem naturam, quæ de facto dantur. Cum autem omnes naturæ existentes simul sint principium motus, & quietis, (simulata potentia intellege, non actus) sit Aristotelem definiisse rationem naturæ, quæ simul est principium motus, & quietis, quam ut definiret, sicuti est, per principium motus, simul, & quietis, illam debuit definire. Hæc omnia levia sunt, nec maiori indigent probatione: An verò per principium debeat intelligi principium actuum, vel passivum sufficiat, dicam Puncto sequenti.

Eius in quo est, per particulam istam excludunt aliqui materiam primam, quæ cum sit primum subiectum in nullo est: Alij dicunt materiam esse in toto, in quo continetur, quia contentum propriè dicitur esse in continenti. Totum multi relegant à ratione naturæ iuxta Philosophi mentem, quia in nullo est: horum tamen aliqui defendunt ex natura rei totum naturam dici posse, quia est in supposito, non verò in sententia Philosophi, qui suppositum non cognovit. Alij tandem docent adhuc iuxta Aristotelem totum dicendum esse naturam, qui particulam illam *eius in quo est* censent, Aristotelem intellexisse negativè, hoc est non in subiecto extraneo. Quæ omnia Puncto venturo examinabo. Vnum ex hac particula certum est, neque materiam, neque formam, neque totum naturam dici per ordinem ad motum exercitum in subiecto extraneo.

Tandem per illam *primò & per se*, & non *secundum accidens* excluduntur accidentia, quæ non sunt in subiecto, primò & per se, sed secundariò, & accidentaliter. Sunt qui putent particulam *primò & per se* ad verbum *motus* referendam esse, ita ut sensus sit, causa motus, qui sit primò, & per se: errant tamen, quia ut bene Conimb. PP. demonstrant ex textu Græco ad verbum *in quo est*, referri necesse est.

PUNCTUM II.

Quibus entitatibus ratio naturæ conveniat.

1 **E**X duplici capite dubium materiæ ius est, ut inter naturas annumeretur. Primum, ex defectu subiecti in quo sit. Secundum, quia non est principium actuum motus, sed tantum passivum. Totum inter naturas ex mente Aristotelis recensere, etiam si subiectum non habeat: potiori ratione ex hoc capite materia recenseri poterit, quæ est non sit in subiecto, est tamen in toto, sicut inclusum in includente. Venio ad aliam rationem desumptam ex eo, quod materia principium passivum sit non actuum.

2 Scotus in 2. dist. 18. quæstione vnicâ, quem tota sua schola sequuta est, exilimat naturam tantum constitui per principium passivum, & non per actuum. P. Valquez 1. 2. tom. 1. disp. 25. cap. 3. num. 20. & 21. Et Vallesius Controvers. 11. ad Tyroneis, alique recentiores totam rationem naturæ principio actui, nullamque passivo tribuunt. Communis sententia, utrumque principium tam actuum, quam passivum naturæ constitutum esse defendit, & materiam primam propriè & strictè naturam esse censet. Ita Conimb. lib. 2. Physic. cap. 1. quæst. 1. art. 2. Rub. ibid. q. 2. Hurtadus disp. 7. sect. 2. Arriaga disp. 6. sect. 1. quibus subscribo. Probo hanc sententiam ex definitione naturæ traditâ ab Arist. Definiit Philosophus naturam per principium motus abstractens à ratione principij: Sed ratio principij motus convenit principio actui, & passivo: ergo non potiori iure intelligenda est definitio de principio actui quam passivo. Accedunt expressæ Aristotelis testimonia, quibus materiam absolutè naturam appellat. Ita hoc lib. 2. text. 10. *Natura sic dicitur: Primò cuiuscumque subiecta materies eorum, quæ motus in se, mutationis, quæ principium habent. Alio verò modo ipsa forma, & species.* Et 5. Metaph. *Natura verò hæc prima materia, & hæc dupliciter, aut quæ ad ipsum primam, aut simpliciter primam.* Tum 5. Metaph. cap. 4. *Natura est, ex quo primo inexistente generator, quod gignitur.*

3 Obiicit Aristotelem eodem cap. 4. lib. 5. Metaph. ubi hæc habet: *Ex dictis itaque prima, & quæ propriè dicitur natura, est substantia eorum, quæ in se ipsis ut ipsa sunt, motus principium habent.* Materia enim eo quod huius sit susceptiva dicitur natura: ergo sentit Aristoteles materiam dici naturam eo quod sit susceptiva formæ: ergo ratio naturæ primariò convenit formæ, propter hanc secundariò materiæ. Respondeo Aristotelem hoc cap. expressè dixisse omnem essentiam dici naturam metaphoricè propter naturam substantialem completam. Audi Aristotelem: *Metaphoricè vero omnis substantia* (id est, omnis essentia cuiuscumque accidentis) *natura propter hanc dicitur*, deinde subdit: *Ex dictis prima & quæ dicitur, natura est substantia eorum, quæ in se ipsis, ut ipsa sunt motus principium habent*, hoc est, ex essentia dictis in quibus substantia, & accidens, prima, & quæ dicitur natura est substantia. Quam doctrinam probat in materia, dum dicit. *Materia enim eo quod huius sit susceptiva*, hoc est, quia est susceptiva motus, natura dicitur, quibus verbis non ex forma mendicam rationem naturæ.

naturæ, materiæ attribuit, quia materia per principium motus, quod in se formaliter habet, natura dicitur. Hac ratione explicandus est Aristoteles, & reiciendus Hurtadus, qui docuit sect. 3. §. 15. Aristotelem prædicto testimonio docuisse materiam esse analogicè naturam cum forma, quod non tollit propriè dici naturam, sicut accidens propriè est ens, & tamen respectu substantiæ in multorum sententia rationem entis analogicè participat. Huic doctrinæ non acquiesco, quia cum materia vniocè sit principium motus cum forma, vniocè rationem naturæ debet participare; deinde, quia illud genus analogiæ fictitium est, vt probabo in Metaph. 13. quia absque fundamento Philoſophus ad hanc interpretationem ab Hurtado trahitur.

Obiicitur secundò Aristoteles lib. 2. physic. cap. 1. textu 12. vbi hæc habet: *Atque natura magis hæc est, quam materies, quumquodque enim magis dicitur cum est actus, quam cum potentia.* Hoc testimonium adducam postea ad probandum rationem naturæ competere toti, quod comparat Aristoteles cum materia, non formam, vt rectè ex D. Thom. offendit Rub. quod totum dicitur physicè magis natura quam materia, quia includit materiam & formam.

Obiicitur tertio Aristotelem 5. Metaphys. cap. 4. *Quare & quæcumque (verba sunt Aristotelis,) natura sunt, aut sunt iam existente, ex quo apta sunt fieri, aut esse, nondum dicimus naturam habere si speciem & formam non habeant: ergo quovisq; veniat forma non est natura; ergo materia natura non est.* Respondeo Aristotelem docuisse materiam præexistentem, ex qua aliquid fit, non esse naturam, sed illud quod faciendum est, nondum habere naturam, quia nondum existit, neque habet formam, quæ facta non est, neque materiam, quæ ad illud non spectat donec fit forma, quod eleganter explicuit idem Philoſophus, 2. phys. cap. 1. his verbis: *Nam quod potestate caro est aut os suam prius naturam non habet, antequam formam, quæ vt ratio est, accipit.* Concludit ergo Aristoteles carnem non habere naturam carnis, quovisq; adueniat forma, quæ carnem constituit.

Scotus cum sua schola formam à ratione naturæ excludit quem ferè omnes merito impugnant, tum ex Aristotelis testimonio, tum ex constitutivæ naturæ, quod propriissimè conuenit formæ, quæ est principium motus, & quietis in composito, in quo est, neque in hoc magis est immorandum. Venio ad rationalem animam, de quo nonnulla poterat esse dubitatio. Sensere nonnulli animam rationalem, vt rationalem naturam non esse. Oppositam sententiam amplector cum P. Soar. tom. 1. Metaph. disp. 1. sect. 2. num. 17. Tolet. quest. 2. Procem. in lib. de anima, Comib. lib. 2. Physic. dubio 1. quest. 3. citatà n. 26. Probat Rub. hanc conclusionem: Anima rationalis, vt rationalis est principium ridendi, & flendi in homine: ergo est principium motuum materialium in homine in quo est: ergo est natura. Non acquiesco: actus flendi dicit duo, & actum internum voluntatis, quo tristatur, & angitur animus; & actum externum excutiendi lachrymas: primus actus totus est spiritualis, & respectu illius non potest dici anima principium motus corporis: secundus actus non immediatè provenit ab anima, sed ab actu voluntatis, qui non est in composito primò & per se: ergo non potest dici naturalis. Idem dico de actu ridendi, qui dicit actum internum spirituale animæ, & actum externum, videlicet motum localem procedentem non immediatè ab anima, sed ab interno actu.

Aliter ego conclusionem probò: anima rationalis, vt sensitiua est natura, sed vt sensitiua & rationalis ex parte obiecti non distinguuntur: ergo saltem ex parte obiecti, vt rationalis, est natura: Maiorem admittunt omnes, qui formam equi naturam esse concedunt, quia anima rationalis, vt sensitiua æquè est principium sensationis in homine ac hinnibilis in equo. Minorem probò in Metaph. Controu. 4. Puncto 8. vbi nullam præcisionem obiectiuam admitto in rebus inter se identificatis. Secundò probò adhuc vt rationalem ex parte actus præcisam esse naturam. Anima vt principium vegetandi est natura; sed vt rationalis est principium vegetandi: ergo vt rationalis est natura. Minorem huius syllogismi in qua est tota difficultas probò. Contr. 3. de generat. Punct. 3. ibi me adi. Tertio, anima rationalis, vt rationalis est forma compositi: sed forma vt forma est principium operationum in composito: ergo vt rationalis est natura.

Obiicitur Anima rationalis vt rationalis tantum est principium. Franc. Oniedo, de Philoſoph. Tom. 1.

principium intellectus, & volitionis: sed intellectus, & volitio non sunt motus compositi, neque sunt motus corporei: ergo vt rationalis non est principium actuum, per quos possit constitui natura. Probo sequentiam: Natura constituitur per ordinem ad motus corporeos, & per ordinem ad motus compositi: ergo per ordinem ad intellectum, & volitionem, quæ neque sunt motus corporei neque motus compositi non potest constitui natura. Respondeo, negando maiorem primi syllogismi, dixi enim animam rationalem, vt rationalem supponi ad actum vegetandi, quod probò Controu. citatà de generatione, sed esto maiorem admitto, & nego minorem. Ad confirmationem. Respondeo motum volitionis, & intellectus est solùm ab anima efficienter procedant, & in illa recipiantur, esse motum totius compositi, quia per intellectum elicita ab anima, & in illa receptam, totus homo dicitur intelligens, & per potètiā intellectuam animæ dicitur anima intelligens, quia cum totum nihil aliud sit quam partes, quod est proprium cuiusvis partis, ratione illius est proprium totius. Sic equus moueri dicitur per sensationem actiue tantum procedentem à forma, & in eadem receptam vt probabo Controu. 3. de anima Puncto 1. Ad aliud quod obiicitur, videlicet motum intellectus non esse corporeum. Respondeo verum esse hunc motum secundum se non esse corporeum, esse tamen motum totius corporei, & exercitum dependenter à corpore, quod sufficit, vt per ordinem ad illum natura constituatur, quia Aristoteles definiuit naturam per ordinem ad motum substantiæ corporeæ, siue spirituales, siue corporeæ.

De calorū formis dicendum est eodem modo esse naturas: Probat Rub. cap. citat. quest. 1. numer. 13. ex eo quod sunt principium motus, etsi non sint principium quietis: non assentior. Assero corpora cælestia esse principia quietis quatenus conseruant suas qualitates, & passionēs, quæ illorum formas comitantur. (suppono disputationis gratiā corpora cælestia esse composita ex materia, & forma quidquid sit de hoc) & si illis priuarentur, iterum se mouerent per acquisitionem illarum, sicut aqua natia frigiditate priuata se mouet, vt iterum illam acquirat. Quod si semper localiter cæli moueantur (non loquor de Empyreo) non ideo carent principio quietis, quia si ab Angelis non mouerentur, eandem semper præsentiam in eodem spatio conseruarent, à quo si aliud agens illos intenderet remouere, non sine resistentia recederent, & postquam recessissent, iterum se mouerent ad idem spatium acquirendum, modò autem absque vlla violentia ab Angelo ciuntur, quia etsi omnes illius partes moueantur, neque tota corpora cælestia, neque illorum partes aliquæ à proprio centro diuelluntur, totum enim corpus in eodem spatio permanet, & quælibet pars æquè gaudet qualibet parte spatii æquè distant à centro intrinseco eiusdem corporis cælestis, & à reliquis compartibus, & nunquam per motum ab Angelo productum aliter constituitur.

Toti rationem naturæ tribuit Rub. q. 2. n. 18. quam ex mente Aristotelis illi denegandam non esse ipsius Philoſophi expressa testimonia suadent, perspicuum est quod tradidit 1. Physic. c. 1. *Natura quidem sunt animalia, partemque ipsorum & plantæ, & simplicia corpora, vt terra, ignis, & aer, & aqua. Hæc enim & eiusmodi res natura dicimus esse, & testimonio supra adducto ex lib. 5. Metaph. cap. 4. id clarè testatur. Quare quæcumque natura sunt, aut sunt iam existente, ex quo apta sunt fieri, aut esse, nondum dicuntur naturam habere, si speciem & formam non habeant, natura igitur quod ex ambobus his est (hoc est compositum) vt animalia & partes eorum.* Ratione eandem conclusionem probò: magis naturalis est motus in ipso quam in ipso in quo est: ergo totum quod est principium motus in seipso potius debet esse natura, quam pars quæ est principium motus in toto in quo est.

Obiiciunt Hurtadus, & Arriaga qui oppositam sententiam defendunt, hic disp. 6. sect. 1. ille disp. 7. sect. 5. Aristotelem 2. Physic. text. 12. sic dicentem: *compositum natura quidem non est, sed est, & constat natura, vt homo.* Quibus verbis expressè videtur negare totum naturam esse. Expendas quæso illam particulam, *sed est, & constat natura.* Quæ clarè sonant, sed est natura, & constat natura, ex qua præcedentem partem huius clausulæ intelligo, in qua Aristoteles asserit, compositum non esse naturam tantum, sicuti est materia, & forma, quæ sunt natura, & natura non constant, sed esse simul naturam, & consistere naturam.

si enim in priori parte clausula absolute negaret, totum esse naturam, inepte in posteriori contradictorium exprimeret, seu est natura. Ex quo inferes hoc testimonio nostram sententiam non impugnari, sed propugnari.

- 10 Concludo, materiam, formam, & compositum vniuocè rationem naturæ participare, & particulam illam eius in quo est, in definitione positam intelligendam esse negatiuè, id est, non in alio subiecto. Ex quo inferes totum simplex corporeum naturam esse dicendum; non verò totum spirituale sicut Angelus, quia non est principium, quo moueatur totum corporeum, in quo sit, de quo agit Arist. in hoc opere; non de mobili spirituali.

PUNCTVM III.

Quid sit motus naturalis, violentus, & medius.

- 1 **N**aturalis motus quàm plurimæ sunt acceptiones. Primò naturale dicitur, quod supernaturali opponitur, & sicuti supernaturale dupliciter dicitur, quoad modum, & quoad substantiam; ita naturale, quoddam est tantum quoad substantiam, aliud verò quoad modum, & quoad substantiam. Secundò naturale dicitur id, quod prouenit à natura sine cognitione operante ad vnum determinata, sic dicitur motus naturalis, quo lapis descendit deorsum. Tertiò dicitur naturale, id quod opponitur libero, sic etiam voluntatis actus, qui non proueniunt à principio indifferenti naturales dicuntur. Quartò naturale dicitur, quod è naturitate alicui entitati conuenit, vel ab illa procedit per naturalem emanationem, sic naturale opponitur aduentitio. Quintò naturale dicitur solet, id, quod iuxta communem seriem causarum communiter accedit, ut pluuia in hyeme. Sextò motus naturalis à natura secundum explicationem quam de illa tradidimus Puncto præcedenti frequenter dicitur.

- 2 Violentum definit Aristoteles 3. Ethic. cap. 1. cuius principium est foris nihil prorsus eo conferente, cui vis est illata. Quam definitionem omnes ferè Theologi, atque Philosophi, ita explicant, ut illam particulam nihil prorsus eo conferente, non tantum negatiuè, sed etiam positiuè intelligenda sit, hoc est reluctantem, cui vis est illata. Sumitur hæc explicatio ex Aristotele 2. Ethic. ad eundem, ubi hæc habet: Quando igitur foris quidpiam præter impetum intrinsecum mouerit, sedaritur, id vi fieri asseueramus: quando vero secus non vi. Vbi idem putat Aristoteles esse violentum, & vi factum. Circa particulam passo censo non debere intelligi necessariò de subiecto, quod in actu secundo patitur formaliter, quia hoc nunquam positiuè passioni resistit, cum sit causa, & principium intrinsecum illius. Dicitur autem passum totum subiectum, seu forma cui est violentus motus, v.g. forma aquæ, sic est violentus calor inherens subiecto, quod informat. Intelligitur etiam passum principium effectuum, cuius impetus seu determinatio in actu primo impeditur, ne in actu secundo in actionem prorumpat, hæc enim patiuntur, quando contra illorum exigentiam illis accidens, cui resistunt, vel negatio accidentis, vel actionis, cuius habitum intendebant, contingit.

- 3 Ad hoc, ut motus dicatur naturalis in vltima acceptione, hoc est proueniens à natura, ut natura est, non sufficit prouenire à principio passiuo, aliàs nullus motus naturalis non esset, omnes enim à principio passiuo proueniunt, sed requiritur, ut proueniat actiue, & passiuè à natura, quia motus formaliter ut motus, dicitur ordinem non solum ad principium passiuum, sed etiam ad actiuum, ut probabo lib. 3. Contr. 12. Punct. 6. ac proinde ut adæquate naturalis sit requiritur, ut actiue, & passiuè proueniat à natura, hoc est, à composito, vel ab aliqua parte compositi. Neque sufficit ut quomodocumque actiue, & passiuè proueniat ab aliqua parte actu compositæ compositum, sed requiritur, ut proueniat ab illa quatenus specialiter est motus, illius compositi. Hac ratione motus, quo materia prima quantitatè producit iuxta communem sententiam, ut causa adæquata illius, motus naturalis non est, quia non prouenit, à materia prima quatenus est in composito, quia eandem quantitatè, & eodem omnino modo illam produceret in composito, & extra compositum, & ita motus ille non dicitur motus compositi, in quo est materia prima, eadem ratione motus, quo anima producit potentiam intellectiuiam motus naturalis non est, secus motus, quo in-

tellectionem producit motus, naturalis dici debet, quia iuxta communem sententiam calor receptus in materia prima, & motus ille effectiue, est à forma, & passiuè, seu subiectiue à materia, & ita actiue, & passiuè prouenit à composito secundum partes essentielles quas dicit.

Obiicit sufficit ad constituendam naturam esse principium passiuum: ergo sufficit ut motus sit naturalis, prouenire à principio passiuo, ratione cuius illius subiectum natura constituitur. Respondeo ad rationem naturæ non requiri alium influxum præter passiuum, ex parte principij quod natura dicitur, non tamen sufficere esse principium passiuum cuiuscumque motus, sed motus illius in quo est tale principium passiuum. Instabis, illa particula eius in quo est, non necessariò intelligitur positiue, sed sufficit negatiue iuxta dicta puncto præcedenti: ergo materia prima quatenus principium quantitatè est principium motus in se ipsa: ergo secundum hanc rationem est principium motus quatenus est natura, sicuti de toto simplici diximus Puncto præcedenti: Resp. particulam illam eius in quo est, posse intelligi negatiue, in motibus, qui positiue pertinent ad totum siue simplex, siue compositum, quia sunt propria illius, vel sunt dependenter ab illo, quia definitio naturæ datur per ordinem ad motus proprios compositi, qui actiue & passiuè proueniunt ab illo influente secundum se totum indissolubiler actiue, & passiuè, vel secundum vnā partem essentialē actiue, & passiuè, vel actiue, & passiuè secundum eandem partem; dependenter tamen ab vniōne ad alteram, ut motus ille potius dicatur compositi, & propriè dici possit motus alicuius partis ut existentis in composito.

Motus violentus dicitur non solum ille, qui est contra motum naturalem strictè sumptum, hoc est, prouenientem à natura quatenus natura est; sed qui est contra naturalem propensionem, & determinationem, seu exigentiam causæ, quia omnis huiusmodi motus fit vi resistente exigentiæ, seu determinationi causæ. Contra principium actiuum dari violentiam nullus negat, sæpe enim dum agens frigidum intendit producere frigiditatem, coërcetur ab agenti calido, ne talem frigiditatem producat. Est dubium inter Doctores contra quæ principia detur violentia: Vázquez 1. 2. disp. 25. c. 2. Mol. 1. p. q. 12. art. 1. Granados 1. 2. disp. 5. de voluntario negant dari violentum contra principium passiuum. Addit Vázquez, dari non solum contra principium actiuum, sed etiam formale. Pater Soar 1. 2. disp. 2. de voluntario sect. 1. ibid. Montes. disp. 1. q. 1. Cornejo q. 6. disp. 12. dub. 1. Mart. q. 6. art. 4. tenent dari violentiam contra principium passiuum, sic probant: Materia, ut est principium passiuum est natura: ergo motus, qui est contra principium passiuum est contra naturam: ergo est violentus. Non conuincor, quia sicuti non omnis violentia est contra naturam ut natura est, ignis enim violentiam patitur quando impeditur ne calorem producat in passo approximato, quem ut non natura producat, sic non omnis motus, qui est contra naturam violentus dici debet, nisi fit contra naturam positiue resistentem, & inclinam ad oppositum. Sed esto, motus omnis contra principium passiuum violentus sit. Vnde probant Doctores hi dari motum contra principium passiuum?

Dico primò, non posse dari violentum contra principium passiuum strictè sumptum per receptionem alicuius qualitatè, seu formæ positiue. Probo: Principium passiuum positiue insuit in formam receptam: ergo forma recepta, & ipsa receptio oritur ab entitate intrinseca principij passiuo: ergo non est illi violenta, nihil enim quod passiuè oritur ab intrinseco rei, illi violentum esse potest, quia omne violentum essentialiter est ab extrinseco.

Dico secundò. Non potest fieri violentia principio passiuo in negatione receptionis alicuius formæ producendæ ab extrinseco agente, ad quam nullam dispositionem habet. Probo: principium passiuum non est determinatum in actu primo ad illam formam recipiendam per suammet entitatem, sed determinatur per potentiam agentis, quod est in actu primo ad illam producendam, & si sint duo agentia in actu primo ad producendā eas qualitates oppositas, determinatur per præsentiam agentis validioris, & non impeditur ad suum effectum producendū, sed posita hac determinatione, non potest naturaliter non recipere effectum: ergo posita hac determinatione, non potest naturaliter violentiam pati. Minorem probo, Posito passo ex se potente recipere formam, & agenti non impedito ex se in actu primo determinato

determinato ad illam formam producendam non potest naturaliter effectus non produci: ergo non potest non recipi: ergo posita tali determinatione non potest subiectum violentiam pati per negationem receptionis: sed antecedenter ad terminationem causæ non potest esse violentia, quia hæc semper est contra denominationem: ergo in ordine ad has formas principium passuum nullam violentiam pati potest.

Obiic. Aqua intendens producere frigiditatem, violentiam patitur quando impeditur ab igne, ne talem frigiditatem producat in passu: ergo passum violentiam patitur quando impeditur ab eodem igne, ne frigiditatem producendam ab aqua recipiat. Nego consequentiam: disparitas est manifesta; aqua in præsentia ignis adhuc ex se determinata ad producendam frigiditatem, cuius determinatio in actu primo coercetur per actiua ignis, ne in actum secundum erumpat: passum verò, præsentibus duobus agentibus contrariis tantum est determinatum in actu primo, ut recipiat ab agente extrinseco validiori, quia cum ex se non sit determinata ad hanc formam potius, quam illam oppositam recipiendam, sed indifferens ad utramque, determinatur extrinsece ab agente validiori, & ita in præsentia ignis validioris ad producendum calorem, non determinatur adhuc in actu primo ad recipiendam frigiditatem, & ita negatio receptionis illi violenta non est.

Dico tertio. Vltima dispositione producta ad aliquam formam violentia fieret principio passuum, si illam formam in se non reciperet, naturaliter tamen hæc violentia contingere non potest. Probo primam partem conclusionis: Subiectum ita dispositum est determinatum in actu primo, & exigit receptionem qualitatum; ergo si non daretur talis receptio esset contra illius exigentiam: ergo esset illi violenta negatio talis receptionis. Secundam partem facilius ostendo: posita vltima dispositione ad formam, etiam si nullum sit agens naturale debet illam producere Deus ut author naturæ, & illam producat ut patet in productione plurium formarum substantialium præcipue videntium imperfectorum, quæ producuntur à Deo ad exigentiam dispositionum existentium in subiecto: ergo non potest naturaliter deficere receptio talium formarum, quia Deus naturaliter nunquam deficit in his, quæ illi, ut authori naturæ incumbunt.

Dices contra primam partem conclusionis: positis dispositionibus ad formam, hanc produci ad exigentiam dispositionum, non ad exigentiam subiecti, & ita si deficeret talis productio, esset contra exigentiam dispositionum, non contra exigentiam subiecti, neque aliqua inferretur subiecto violentia, sed tantum dispositionibus. Contra: virtus actiua, quæ ex se non potest producere, neque exigit productionem effectus sine aliis principijs, & conditionibus, dicitur per se ipsam simul cum illis conditionibus, & principijs exigere effectum: ergo similiter virtus passiva, quæ sine dispositionibus effectum non exigit, dicitur illum exigere per suammet entitatem simul cum dispositionibus, quando dispositiones illi adsunt.

Effectus formalis duplex est, primarius, & secundarius: primarius est totum compositum, secundarius expulsio formæ præcedentis. Circa primarium effectum, nulla potest dari violentia distincta ab illa, quæ principio actiui intendenti producere formam, & vnionem inferri potest. Probo clarè: producta forma, & vnione adhuc de potentia Dei absoluta non potest impedi naturaliter primarius effectus, videlicet compositum, & totum constitutum: ergo tantum potest impedi totum compositum, quatenus potest impedi productionem formæ, & vnionem: ergo nulla alia violentia potest dari in negatione huius effectus præter illam, quam immediatè patitur agens intendens producere formam & vnionem: ergo nunquam datur violentia immediatè contra principium formale in ordine ad primarium effectum, præter illam, quæ datur contra principium productuum formæ, & vnionis, ex quibus necessario resultat.

Obiicies: Quando accidens est extra subiectum petit illud informare: ergo tunc fit violentia contra principium formale. Distinguo antecedens, accidens extra subiectum constitutum petit illud informare exigendo immediatè productionem informationis, & media illa suum formalem effectum, concedo; exigendo immediatè effectum formalem, non exigendo immediatè vnionem, ex quo resultat produci à principio effectiui, nego, ergo fit violentia

contra principium formale; distinguo consequens quatenus impeditur productio actiua vnionis, quam forma moraliter exigit, vel in cuius productionem actiue propendet, si habet talem virtutem, concedo: quatenus immediatè effectus formaliter, nego.

Circa effectum formalem secundarium existimo non posse dari violentiam strictè sumptam; posse tamen de potentia Dei absoluta dari violentiam nonnullam, non contra influxum aliquem moralem. Hæc conclusio fiet perspicua attento modo, quo effectus formalis secundarius, expulsio formæ videlicet, dependet à forma. Suppono, quod postea probabo Controuers. 8. Puncto. 3. formam tantum expellere aliam exigendo, ne Deus ultra illam conseruet, sed ut Deus subtrahat concursum, quem antea præstabat, quo posito sic argumentor: Expulsio formæ non provenit ab alia forma contraria physice, sed moraliter: ergo si impediatur talis expulsio non impeditur effectus, in quem forma physice influere intendebat: ergo non impeditur effectus immediatè ab ipsa forma efficiendus, sed à Deo: ergo non fit contra influxum physicum, quem intendebat, sed contra exigentiam moralem, quam habet: ergo non est propria violentia, sicuti est quando impeditur ignis à productione, quam ipse non tantum exigeret, sed physice præstaret, si non impediretur ab alio agente. Posse dari supernaturaliter hanc violentiam constabit ex dicendis Controuers. 8. Puncto. 2. ubi probabo posse Deum formas ex se impossibiles naturaliter conseruare. Naturaliter hanc violentiam non posse contingere ut certum suadeo, quia naturaliter non possunt formæ impossibiles in eodem subiecto conseruari. Neque calor existens in aqua est contra effectum formalem, quem intendit forma aquæ, quia neque impedit effectum formalem primarium, neque secundarium illius, sed tantum est contra impetum actiui formæ aquæ, ex vi cuius intendit producere frigiditatem, à qua productione arcetur per informationem caloris impediens productionem aquæ. Vnde ex parte caloris hæc resistentia est formalis in ordine ad frigiditatem, quæ produceretur, quæ violentiam non patitur, quia nondum existit, respectu tamen formæ aquæ, quæ patitur violentiam, est ex parte caloris ab eadem informatione proveniat, est contra virtutem actiuam aquæ, quia ut latè dicam Controuers. de generatione, resistentia formalis non cum alia formali, sed cum actiua designatur. Ratione huius resistentiæ solet dici accidens violentum subiecto cui inhæret, quod intelligendum est formaliter per se ipsum de subiecto, ex quo educitur, quia semper nascitur ex virtute intrinseca illius, & nihil ortum ab intrinseco violentum esse potest virtuti, à qua nascitur, sed respectu formæ quam habet tale subiectum, vel quatenus talis forma impedit aliam, in cuius negatione consistit violentia illata subiecto, non in positiua receptione illius quam actus recipit.

Ex his concludo motum naturalem quatenus naturale dicit quod provenit à natura, ut natura est, esse illum, qui actiue, & passiue provenit à composito indiuisibiliter, vel actiue ab una parte, & passiue ab alia, vel actiue & passiue ab eadem parte dependenter tamen à composito, seu quatenus est in composito modo explicato, num. 3. Motus naturalis quatenus positiue opponitur violento est motus receptus in subiecto antecedenter intrinsece determinato ad illum, sicuti est materia prima ad recipiendum suam quantitatem, & aqua ad frigiditatem, quæ recipiuntur iuxta exigentiam intrinsecam principij passui, quod subiectum est determinatum, vel per suam entitatem, vel per formam cum qua totum substantiale componit, eodem modo dicitur naturalis motus, quo materia vltimò disposita recipit formam substantialem, cuius receptio debetur principio passiuo, ut dixi n. 8. Motus violentus dicitur ille, qui est contra exigentiam formæ subiecti, in quo est, sicuti calefactio recepta in materia prima aquæ, & qui inducit negationem in proprio subiecto alicuius effectus, in quem subiectum propendebat, sicuti præsentia lapidis sursum, quæ negationem inducit præsentia deorsum, ad quam lapis erat determinatus, quia licet hi motus secundum se præcisè violenti non sint principio passiuo, à quo intrinsece oriuntur propter rationem dictam, ut violenti dicantur, sufficit ipsos inducere negationem formaliter violentam passu vel formæ cum qua passum vnum constituit. Motus medius est, qui nec secundum se, nec secundum aliquid, quod inducit est contra

Q 4 exigen

exigentiam subiecti, aut formæ, cum qua subiectum totum componit, neque oritur ex determinatione intrinseca, quam subiectum habet ad illum, sed tantum ex determinatione agentis per accidens applicati, per quam extrinsecè tantum determinatur subiectum ad illum. Talis est motus lucis in aëre, cuius receptio, neque est contra exigentiam formæ aëris, neque impedit aliquem effectum in quem materia, vel forma aëris propèdet, neque oritur ex aliqua determinatione, quâ habet ad illam subiectum per suam entitatē, vel per formam illi inherētem, sed tantum per præsentiam luminosi determinatur aëre ad lucem in se recipiendam.

PUNCTUM IV.

An creatura possit à Deo violentiam pati.

I Oster P. Pereira lib. 7. Philosoph. cap. 8. negat iudè responderet. Affirmant P. Suarez 3. part. quæst. 44. artic. 2. P. Valquez 1. 2. disput. 25. cap. 4. P. Fonseca & ferè omnes recentiores.

2 Dico primò: Si Deus imprimat impulsum lapidi, medio quo lapis deorsum ascendat, vel introducat calorem in aqua, medio quo illius nativam frigiditatem remoueat, violentiam infert his creaturis medio calore, & impulsu, eodem modo ac illam imprimeret quodlibet aliud agens naturale, quod similes qualitates produceret. Idem intellige de quacumque alia entitate à Deo producta, quæ ab agenti naturali producta esset violentia subiecto. Ratio præsto adest: calor in aqua, & sic aliæ similes entitates, ex se est illi violentus non ratione actionis, mediâ quâ producitur, vel agentis à quo dimanat: ergo à quocumque agente producatur, erit eodem modo violentus, cum agēs per se formaliter non inferat violentiam, sed per effectum ab illo productum. Confirmatur: aqua ex se repugnantiam habet cum calore, quatenus ab illa prohibet produci frigiditatem: sed eodem modo prohibet illam produci calor productus à Deo, & ab agēti naturali: ergo eandem repugnantiam habet cum utroque calore: ergo uterque calor æquè est illi violentus.

3 Dico secundò: Etiam si Deus non concurrat cum causa secunda, v.g. cum lapide existente in medio aëris, ut moueatur deorsum præcisè per negationem concursus nullâ illi propriè, & strictè violentiam infert. Probo: violentia non fit nisi causæ existenti in actu primo ad operandum, sed quando Deus ex se denegat concursum, causa secunda non est in actu primo ad operandum: ergo non illi violentiam infert. Minorem probo: vnum ex requisitis ad operandum est omnipotentia applicata, ut operetur cum causa secunda: sed quando Deus ex se denegat concursum, omnipotentia non est applicata: ergo non habet causa secunda omnia requisita ad operandum. Maior certa est, quia omnis effectus dependet ab omnipotentia liberè operante: ergo dependet ab actu Dei, quo omnipotentia liberè determinatur ut operetur. Minorem ostendo: omnipotentia applicatur per actum, quo Deus vult liberè operari, quatenus est ex se, vel per negationem actus, quo decernat non operari antecederet ad omnem causam secundam exigentem negationem operationis: sed quando Deus ex se nullâ causâ exigente negationem operationis decernit non concurrere, non habet actum, quo ex se velit operari, neque negationē actus, quo Deus ex se determinetur ad nō operandum: ergo omnipotentia non est applicata ad operandum cum causa secunda: ergo causa secunda non est in actu primo ad operandum: ergo illi non infertur violentia in negatione talis concursus.

4 Dices causam secundam quatenus est ex se habere omnia requisita ad operandum, ac proinde quando omnipotentia non applicatur illi violentiam inferri. Contrâ: mea potentia visiva quatenus est ex se habet omnia requisita ad videndum colorem, cuius speciem non habet, ex defectu cuius illum non videt, & negatio talis visionis illi violenta non est, quia potentia visiva dependet à consortio speciei, ut visionem eliciat: ergo licet causa creata habeat ex se omnia requisita ad effectum, quatenus est ex se, cum essentialiter in operando dependeat ab omnipotentia, non illi violentia inferretur, si non habet omnipotentiam applicatam, à qua essentialiter in operando dependet. Viget: Quando Deus non applicat omnipotentiam, vel

violentiam infert causæ secundæ immediatè per negationem concursus, vel per negationem applicationis; nullo modo: ergo. Probo primam partē antecedentis: non applicatā omnipotentia implicat causam secundam immediatè in actionem prodire, ad quam sine consortio omnipotentia applicatā non est adæquatè potens: ergo negatio operationis non potest illi esse immediatè violentia. Probo consequentiam: entitati non potenti adæquatè operari non potest esse violentia negatio operationis, quia entitas impotens ad operandum non propendet in operationem, propensio enim essentialiter dicit potentiam adæquatam: sed entitas causæ sine omnipotentia applicata non est adæquatè potens operari: ergo non habet propensionem ad operationem: ergo negatio operationis non est illi violenta. Secundam partem cōclusionis, videlicet Deum non inferre violentiam in negatione applicationis, sic suadeo. Applicatio omnipotentia est actus voluntatis Dei, vel negatio actus, quo ex se decernat non concurrere cum causa creata: sed talis positivus actus, aut talis negatio non est effectus physicè præstandus à causa secunda: ergo negatio applicationis, siue applicatio consistat in actu positivo diuinæ voluntatis, siue in negatiuo, non est negatio alicuius effectus, quem causa secunda physicè intendat producere: ergo causæ secundæ nulla infertur propria & stricta violentia per negationem talis applicationis. Probo consequentiam: violentia non potest consistere in negatione illius, quod non est effectus causæ secundæ, in cuius physicam productionem propendat causa secunda: sed applicatio omnipotentia non est effectus in cuius productionem causa secunda propendat: ergo illius negatio propriè, & strictè non potest esse violentia causæ secundæ. Maior probatur ex definitione violenti, quæ debet esse contra internum impetum, vim, & conatum, qui non reperitur, nisi in causa respectu effectus, ab illa producēdi. Minorem probavi; consequentia est legitime deducta.

Dico tertio: Deus aliqualem violentiam infert creaturæ latè, & impropiè, quando ex se illi concursum denegat. Probo: etiam si omnipotentia applicata non sit in actu primo ad operandum, creatura petit non per conatum, quem habet ad applicationem tanquam ad effectum, sed per indigentiam, quam habet talis applicationis, hanc applicationem exhiberi à Deo: ergo si Deus illam non præstat, faciet contra indigentiam causæ, cui ex vi authoris naturæ succurrere debeat, eo enim ipso quod creauit lapidem cum potentia ad operandum dependentem ab omnipotentia, tenetur talem omnipotentiam præstare, quam si non præstat, perinde est ac si lapidi potentiam se mouendi non dedisset, quapropter hanc applicationem donum creationis appellant Theologi, quia est complementum ipsius creationis, largitionisque potentialium: ergo si hanc applicationem Deus non exhibeat, etiam si nullum effectum principio potenti operari immediatè denegat, denegat virtuti ex se operatiuæ id, quo indiget, & quod Deus illi tenetur præstare ex vi creationis, ut illius donum sit adæquatè completum, & ne potentia operatiua entitati collata, perinde se habeat respectu creaturæ, ac si illi non inesset: ergo aliquam violentiam latè infert, non quia faciat contra exigentiam, quam habet causa, sed contra illius indigentiam, quia virtus operatiua non alio modo petit applicationem ad operandum, quam per sui indigentiam, & quasi per miseriam sui, quæ sine tali applicatione non potest operari, semel tamen iam constituta adæquatè potens operari non petit effectum præcisè per indigentiam, sed per exigentiam, & conatum, quem habeat ad producendum effectum, etiam si illo non indigeat, sicut ignis exigit producere calorem in passo extraneo applicato, quo calore nullo modo indiget.

6 Ex his inferes quòd si Deus, postquam antecederet decreuisset non concurrere cum aqua, ut frigiditatem produceret, in illa calorem produceret, talem calorem in actu secundo violentum non esse futurum aquæ, quia ut probavi Puncto præcedenti, calor tantum est violentus aquæ quatenus impedit productionem frigiditatis, quam aqua potest, & intendit producere: sed in illo casu aqua non posset, neque intenderet producere frigiditatem: ergo calor non impediret productionem frigiditatis, quæ deficiente calore eodem modo non produceretur ex defectu applicationis causæ primæ ad operandum cum secunda.

7 Obiicies primò, ut probes, Deum nullo modo posse violentiam

violentiam inferre creaturæ. Omnis creatura habet propensionem, ut obediat Deo: ergo quilibet effectus à Deo in creatura productus, est iuxta illius propensionem: ergo nullus potest illi esse violentus. Respondeo creaturam habere potentiam obedientialem, in his, quæ sunt contra illius naturam, quæ potentia obedientialis componitur cum violentia respectu effectus, quia creatura obedit Deo in his, cuius oppositum ipsa ex se intendebat, contra suam propensionem, & inclinationem, ac proinde cum violentiâ. Ad argumentum in forma negandum est antecedens, aliud enim est capacitas & potentia obedientialis ad obediendum Deo, aliud propensio. Obedientialis potentia seu capacitas datur in creatura respectu effectuum qui sunt contra illius propensionem, propensio verò dari nequit ad actus oppositos, illis in quos creatura ex se propendet.

8 Obiicies secundò: Siue Deus impediatur effectum mediâ formâ positivâ, siue per subtractionem concursus eundem impedit effectum, & eodem effectum manet priuata potentia: ergo eandem infer violentiam. Respondeo Deum in utroque casu eundem impedire effectum, sed diuerso modo, quia quando illum impedit per negationem concursus, impedit effectum in quem proximè causa non propendet, ac proinde illum non impedit contra propensionem causæ; quando verò illum impedit per introductionem formæ impossibilis, impedit effectum contra propensionem causæ, quam proximè habet in talem effectum, ac proinde in primo casu illum non impedit cum violentiâ, cum quia illum impedit in secundo. Est enim violentiam inferre impedire effectum in quem causa proximè propendet, quod Deus facit in secundo casu, in quo permanente propensione ex parte actus primi impedit actum secundum non in primo, in quo ex se concursus denegat, in quo casu propensionem remouet remouendo potentiam sine cuius applicatione non est virtus ad æquata ad effectum, neque propensio per modum actus primi.

9 Obiicies tertio: Aquæ, dum habet calorem conferuatum à fortiori agentis, non debetur productio frigiditatis: ergo non illi infer violentia in negatione productionis. Distinguo antecedens; non debetur productio frigiditatis ex eo quod illam non exigit, nego: non debetur, ex eo quod contrarium agens conferuans calorem, vel ipse calor fortius exigit conseruationem caloris, & consequenter negatione productionis frigiditatis, quam exigit aqua productionem eiusdem frigiditatis, concedo: deinde nego consequentiam. Ratio est, quia adhuc præsentem contrario aqua exigit frigiditatem producere, cuius exigentia si effectum non habet, quia contrarium oppositum exigit, violentiam patitur ortam ab exigentia contrarij, ratione cuius non debet cum illa concurrere Deus, qui tantum debet ex vi causæ primæ concurrere cum illo agente, quod fortius in suum effectum propendet, etiam si alterum violentiam patitur à contrario fortiori, quod impedit effectum, in quem propendebat agens, quod violentiâ patitur.

10 Obiicies quintò ex D. Paulo ad Romanos: Deo operanti nihil resistere: sed ubi non est resistentia, non est violentia: ergo operante Deo nulla creatura violentiam patitur. Respondeo cum P. Vasquez, Deo operanti nihil resistere cum victoria, ita ut illius actionem impediatur, quod tantum vult Paulus, sæpè tamen creaturam resistere, sed frustra, quæ resistentia respectu omnipotentis vix talis dici potest, sufficiens tamen est, ut ratione illius creatura violentiam patiatur.

11 Obiicies sextò contra sextam conclusionem: Si Deus tantum infer violentiam quando causa secunda habet omnipotentiam applicatam, sequitur creaturam nunquam violentiam pati, etiam quando illius effectus impeditur à causa secunda. Consequens est falsum: ergo antecedens. Sequelam probò: quotiescumque causa secunda non operatur, omnipotentia non est applicata ad operandum: ergo non patitur violentiam causa secunda. Probo antecedens, quotiescumque causa secunda non operatur non habet Deus actum, quo velit omnipotentiam concurrere cum causa secunda: sed omnipotentis applicatio consistit in hoc actu: ergo quotiescumque creatura non operatur, non habet applicatam omnipotentiam. Alio modo idem fit argumentum. Applicatio omnipotentis consistit in actu, quo Deus vult concurrere cum causa secunda, sed quotiescumque vult concurrere cum causa secunda, de facto concurrat: ergo quotiescumque omnipotentia est applicata ad aliquem effectum, de facto existit effectus: ergo

creatura numquam patitur violentiam per negationem effectus, ad cuius productionem habeat omnipotentiam applicatam, quia talis negatio numquam existit. Plena huius argumenti solutio exigebat doctrinam non paucis explicandam de modo, quo Deus suam omnipotentiam applicet ad concurrendum cum causis secundis. De qua applicatione respectu effectus liberi producendi dicam Controuers. 10. Punct. 4.

Modò ex ibi dicendis Respondeo applicationem ad effectum liberum producendum non consistere in actu, quo Deus velit productionem illius actus independentem à libertate voluntatis, aut necessariò connexo cum productione, sed indifferenti, ita ut illo posito adhuc possit esse, & non esse effectus ad quem Deus ex vi talis actus omnipotentiam applicat. Quod si per decretum simile non absolute efficax, sed dependenter ab existentia, vel non existentia causæ impediens respectu effectus præstandi, Deus applicaret suam omnipotentiam ad effectum necessarium, ita cum tali actu posset componi negatio effectus, & argumenta suprà facta nullam difficultatem haberent. Sed do Deum non habere simile decretum respectu effectus producendi à causa necessaria, sed ita absolute efficax, ut illo posito non possit non esse effectus, & in hoc casu respondeo omnipotentiam esse applicatam virtualiter ad effectum producendum casu, quo illum non producit ratione contrarij exigentis productionem oppositam, præcisè per negationem decreti, quo Deus decernat antecedenter ad exigentiam contrarij denegare concursus, quia eo ipso quo Deus illum tantum neget, ex eo quod contrarium exigit talem negationem, virtualiter Deus est præparatus ad illum præparandum, casu quo contrarium oppositum non exigeret, & hanc applicationem virtuales omnipotentis sufficere, ut causa secunda violentiam patiatur à contrario, quia ex illa sequeretur formalis, si agens contrarium non adesset, ac proinde negatio effectus non oritur ex defectu applicationis omnipotentis, quia hæc præter adesset, si contrarium agens vel forma impossibilis cum effectum illum non impediret, sed ratione impedimenti, seu contrarij agentis ex cuius præuisione Deus non applicat formaliter omnipotentiam, quam virtualiter applicat eo ipso, quod ex se illam non remoueat independentem ab exigentia contrarij, & formaliter applicaret contrario fortius non exigente negationem effectus, ad quem omnipotentia erat applicanda.

CONTROVERSIA VII.

De causis in communi.

GGREDIMVR tractationem rei, si quæ est in tota Philosophia, scitu dignissimam, vix enim in illa, imò neque in Theologia quationem notabis, in qua tibi non occurrat prioritas causæ, dependentia effectus ab illa, causandi genus.

PUNCTUM PRIMUM.

Quid sit causa?

§. I.

Aliorum sententia.

NVllam causæ definitionem tradidit Aristoteles in hoc lib. neque 5. Metaphysic. cap. 2. ubi ex professo de causis disputauit, ideo omnibus datum est, ex proprio Marte rationem communem causæ definire, quo nihil exitialius, nulla enim lex esse potest, ubi legislatores sunt omnes, neque communem aliquam auscultant latam à Principe, cui auscultent omnes. Conimbr. 2. physic. cap. 7. quest. 1. ha definiunt, *causa est id, à quo aliquid per se dependet.* Quam definitionem mutuati sunt ex P. Fonssec. Metaphysic. 1. cap. 7. quest. 1. P. Pereira lib. 8. Philosophiæ